

Vakavaa väkivaltaa tekevät nuoret - perhetausta, oheisrikollisuus ja rikosurat suomalaisessa rekisteriaineistossa

LAURA HEISKANEN, MIKKO AALTONEN, JOONAS PITKÄNEN,
KAROLIINA SUONPÄÄ, PEKKA MARTIKAINEN

Väkivaltarikoksia, kuten muitakin rikoksia, tehdään nuoruusiässä enemmän kuin myöhemmin elämäkaarella, mutta teot ovat tyypillisesti yksittäisiä ja lieviä. Sen sijaan vakavampi ja toistuvampi väkivaltarikollisuus kasautuu pienelle joukolle ihmisiä, joiden rikosurat tyypillisesti alkavat aikaisin, ovat suhteellisen pitkiä ja sisältävät monenlaisia rikoksia. Ilmiötä on tutkittu Suomessa toistaiseksi melko vähän.

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millä tavoin vakavista väkivaltarikoksista epäillyt nuoret eroavat muista väkivaltarikoksista epäillyistä nuorista sekä niistä nuorista, joita ei ole epäilty väkivaltarikoksista. Tutkimus pohjautuu rekisteriaineistoihin kaikista Suomessa vuosina 1986–1997 (N=733 571) syntyneistä nuorista. Tutkimus tarkastelee heidän rikosepäilyjään 15–20 vuoden iässä. Väkivaltarikosten määrän ja vakavuuden lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin väkivaltarikoksista epäiltyjen nuorten muuta rikollisuutta ja perhetaustaa. Lisäksi tutkimuksessa seurattiin nuorten rikosurien kehitystä 25-vuotiaaksi saakka vuosina 1986–1992 syntyneiden osalta.

Väkivallan vakavuuden ja toistuvuuden perusteella muodostettujen ryhmien välinen tarkastelu osoittaa, että vain pieni osa nuorista on epäiltynä vakavasta väkivaltarikoksesta (0,7 %) tai toistuvasti lievistä väkivaltateoista (0,5 %). Nämä nuoret ovat kuitenkin varsin rikosaktiivisia, sillä vakavan ja toistuvan väkivallan ryhmissä tehdään henkilömäärään suhteutettuna kaikkein eniten myös muita rikoksia, ja he jatkavat rikoskäyttäytymistä muita nuoria pidempään. Lisäksi heidän lapsuutensa näyttäytyy muihin nuoriin verrattuna erityisen huono-osaisena. Vakavaa ja toistuvaa väkivaltaa tekevien nuorten varhainen tunnistaminen ja tukeminen on tärkeää väkivaltarikosten ehkäisemiseksi.

English summary at the end of the article

Asiasanat: nuorisrikollisuus – nuorten väkivalta – lapsuuden huono – osaisuus

Tutkimuksen rahoitus: Suomen Akatemia, nro 316595

JOHDANTO

Suomessa on viime vuosina käyty paljon keskustelua nuorten väkivaltarikollisuudesta ja väkivaltatekojen mahdollisesta vakavoitumisesta. Väkivaltarikollisuuden pidempään jatkunut väheneminen näyttää 2010-luvun loppupuolella pysähtyneen etenkin alaikäisten ikäryhmissä sekä rekisteritietoja että itse ilmoitetun rikollisuuden mittareita hyödyntävissä tutkimuksissa (Danielsson, 2022; Haapakangas, 2020; Kaakinen & Näsi, 2021b). Poliisin tietoon tulleen väkivaltarikollisuuden määrässä on havaittu jopa nousua alaikäisillä, joiden rikosepäilyjen määrä on lähtenyt kasvuun vuoden 2015 jälkeen. Erityisen voimakasta rikosten suhteellinen kasvu on ollut alle 15-vuotiailla. (Danielsson, 2022.) Myös vuoden 2020 Nuorisoriikollisuuskyselyssä kaikkein rikosaktiivisimmat nuoret tekivät seuranta-aikana yhä enemmän väkivaltarikoksia (Kaakinen & Näsi, 2021b).

Nuorten väkivallan muutoksista ja muutoksen syistä käytävä keskustelu liittyy laajempaan kansainväliseen kirjallisuuteen nuorisoriikollisuudesta (esim. Kaakinen & Näsi, 2021a; Pitkänen ym., 2022). Tutkimuskirjallisuudessa onkin keskusteltu, onko rikollisuus keskittynyt yhä pienemmälle osalle nuorista (Sivertsson ym., 2021) ja tekevätkö nämä nuoret entistä vakavampia rikoksia (Haapakangas, 2020). Tuoreen rekisteripohjaisen kohorttitutkimuksen mukaan nuorisoriikollisuuden – ja miesten kohdalla myös väkivaltarikollisuuden – kasautuminen on voimistunut 90-luvun lopun syntymäkohorteissa verrattaessa 90-luvun puolivälin tienoilla syntyneisiin kohortteihin (Pitkänen ym., 2022).

Nuorisoriikollisuuden vähenemisestä huolimatta nuoruus näyttäytyy elämänkaaritarkastelussa yhä erityisen rikosaktiivisena aikana, jonka jälkeen rikosaktiivisuus usein vähenee. (Moffitt, 1993; Kaakinen & Näsi, 2021b; Elonheimo, 2014). Vaikka yksittäiseen rikostekoon syyllistyminen on nuoruudessa melko yleistä (Moffitt, 1993), ovat monet rikoslajit kuitenkin väestötasolla harvinaisia. Erityisesti

väkivaltarikollisuuden riski on väestötasolla pieni ja hyvin epätasaisesti jakautunut. Esimerkiksi Falkin ja kumppanien (2014) ruotsalaistutkimuksen tulosten mukaan pitkän seuranta-ajan aikana annetut väkivaltatuomiot kasautuivat neljälle prosentille väestöstä. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että väkivaltainen rikosura on suhteellisen harvinainen ja väkivaltarikoksia tekevien rikosuraan liittyy usein myös muita rikoksia (Farrington, 1998; Snyder, 1998; Piquero ym., 2005; Piquero ym., 2012).

Väkivaltaa ja muita rikoksia tekevät nuoret tulevat ikätovereitaan useammin sosioekonomisesti huono-osaisista perhetaustoista. Heidän vanhemmillaan on useammin matala koulutustaso (Elonheimo ym., 2009; Ristikari ym., 2018), työttömyyskokemuksia (Hay ym., 2007; Knaappila ym., 2019) sekä toimeentulovaikeuksia (Ristikari ym., 2018). Myös kasvuympäristön ongelmia ja lapsen riskikäyttäytymistä heijastelevat lastensuojelun sijoitukset ovat rikoksia tehneillä nuorilla muita nuoria yleisempiä (Kääriälä ym., 2022; Ristikari ym., 2018; Kuula & Marttunen, 2009).

Nuoruuden aikana tehdyn vakavan ja toistuvan väkivaltarikollisuuden tutkiminen on tärkeää etenkin väkivaltarikollisuuden vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn tähtäävien tukitoimien suuntaamisen näkökulmasta. Tämän tutkimuksen tavoitteena on vertailla väkivaltarikoksista epäiltyjen nuorten perhetaustaa muiden nuorten perhetaustoihin, sekä kuvata väkivaltarikoksia tekevien nuorten oheisrikollisuutta sekä rikosurien kehitystä. Tavoitteena on selvittää, eroavatko vakavia väkivaltarikoksia tehneet nuoret perhetaustan, oheisrikollisuuden sekä rikosurien kehityksen avulla tarkasteltuna muista nuorista tai toistuvasti lieviä väkivaltarikoksia tehneistä.

AINEISTO

Tutkimus perustuu Tilastokeskuksen kokonaisaineistoon, jossa ovat mukana kaikki Suomessa vuonna 2000 asuneet alle 15-vuotiaat lapset (tutkimusluvan diaarinumerot TK-53-1121-18 ja THL/2179/14.02.00/2020). Kokonaisuudessaan aineistossa on 936 333 lasta ja heidän biologiset vanhempansa. Aineistossa mukana oleville on yhdistetty Tilastokeskuksen (2022a) Folk-perustietomoduurista sosiodemografisia tietoja vuosilta 1987–2017. Lisäksi aineistoon on yhdistetty tietoja poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta (Tilastokeskus, 2022b) vuosilta 1996–2017, rekisteritietoja kodin ulkopuolelle sijoittamisesta vuosina 1991–2017 (THL, 2021) ja perheen toimeentulotuen saannista vuosilta 1987–2017 (Tilastokeskus, 2022c).

Rajasimme aineiston sellaisiin henkilöihin, joita on mahdollista seurata vähintään 20-vuotiaaksi saakka (syntymäkohortit 1986–1997, N = 765 218). Näistä syntymäkohorteista jätettiin pois sellaiset henkilöt, joiden kummastakaan vanhemmasta ei ollut saatavilla lainkaan tietoja (n = 1 538). Lisäksi pois rajattiin henkilöt, jotka ovat kuolleet tai muuttaneet maasta pysyvästi tai väliaikaisesti alle 20 vuoden iässä (n = 30 109), jotta sekä lapsuuden ajan taustatekijöiden että nuoruusajan rikoskäyttäytymisen mittaaminen olisi mahdollisimman symmetristä kaikille tutkitaville. Näiden rajausten jälkeen lopullinen tutkimusjoukko oli 733 571 henkilöä ja 4 401 426 henkilövuotta rikosseurannan aikana 15–20-vuoden iässä.

MENETELMÄT

Rikosten vakavuus

Tutkimuksessa väkivaltarikoksista epäilty on määritelty ryhmiin sen perusteella, millaisista teoista he ovat olleet epäiltynä. Väkivaltarikoksiksi on määritelty henkirikokset ja niiden yritykset, pahoinpitely eri tekemuotoineen sekä muita rikoslain 21 luvun henkeen ja ter-

veyteen kohdistuvia rikoksia.¹ Lisäksi tarkasteluun on otettu mukaan ryöstö ja sen törkeä tekemuoto (rikoslaki 31:1,2) sekä virkamiehen väkivaltainen vastustaminen (rikoslaki 16:1), sillä näiden rikosten tunnusmerkistöjen mukaan tekoihin liittyy olennaisesti väkivaltaa tai sen uhkaa.

Väkivaltarikoksista epäilty on jaettu rikosryhmiin väkivaltateon vakavuuden perusteella käyttämällä apuna minimi- ja maksimirangais- tuksia ja Tilastokeskuksen rikosnimikkeiden prioriteettikoodeja, jotka on luotu rangaistuksen laadun ja keston perusteella (Tilastokeskus, 2022d). Vakaviksi teoiksi on määritelty henkirikokset ja niiden yritykset, törkeä pahoinpitely, törkeä ryöstö ja ryöstö. Lieviksi väkivaltateoiksi määriteltiin pahoinpitely ja lievä pahoinpitely sekä virkamiehen väkivaltainen vastustaminen ja muut henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset, joita ei edellä ole määritelty vakaviksi (rikoslaki 21:12–15; 22; 34a). Jaottelu on kuvattu taulukossa 1.

Rikoskategoriat luotiin väkivaltarikosten perusteella seuraavasti: Ensin *vakavan väkivallan* ryhmään poimittiin henkilöt, jotka olivat epäiltyinä vähintään yhdessä vakavaksi määritellyssä väkivaltateossa 15–20-vuotiaana. Sen jälkeen lievistä väkivaltarikoksista epäilty henkilöt jaettiin kahteen ryhmään sen mukaan, kuinka monessa lievässä väkivaltateossa he olivat epäiltynä ikävuosina 15–20. *Toistuvan lievän väkivallan* ryhmään kuuluvat henkilöt olivat epäiltynä vähintään kolmessa lievässä väkivallanteossa ja *satunnaisen lievän väkivallan* ryhmään kuuluvat olivat epäiltynä yhdessä tai kahdessa lievässä väkivaltarikoksessa.

Loput tutkimusväestössä mukana olevat jäivät neljänteen ryhmään, johon kuuluvat eivät olleet epäiltyinä yhdessäkään väkivaltateossa ikävuosien 15–20 aikana. Tähän ryhmään kuuluvat henkilöt saattoivat siis olla epäiltyinä muista kuin väkivaltarikoksista. On selvää,

¹ Tarkastelusta jätettiin pois kuoleman- ja vammantuottamus sekä törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu.

Taulukko 1. Luokittelu vakaviin ja lieviin väkivaltarikoksiin.

Vakavat väkivaltarikokset	Lievät väkivaltarikokset
Henkirikokset (murha, tappo, surma, lapsen-surma)	Pahoinpitely
Törkeä pahoinpitely	Lievä pahoinpitely
Törkeä ryöstö	Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen
Ryöstö	Tappeluun osallistuminen
	Vaaran aiheuttaminen
	Heitteillepano
	Pelastustoimen laiminlyönti

etteivät tekojen vakavuuden mukaan luodut kategoriat sulje toisiaan pois, sillä on täysin mahdollista, että yksittäinen henkilö on epäiltyä sekä lievissä että vakavissa väkivaltarikoksissa. Tarkastelussa pyritään kuitenkin saamaan mahdollisimman tarkkaa tietoa vakavuudeltaan erilaisista teoista. Siksi jaottelu neljään eri luokkaan on luotu hierarkkisesti siten, että kaikki vähintään yhden vakavan teon tehneet kuuluvat vakavan väkivallan luokkaan, vaikka he olisivatkin syyllistyneet myös lievään väkivaltaan.

Tässä tutkimuksessa oheisrikollisuudella viitataan nuorten tekemiin muihin rikoksiin ylipäänsä, ei pelkästään niihin, jotka on tehty väkivaltarikoksen yhteydessä. Oheisrikollisuus jaoteltiin alkoholi- ja huumausainerikoksiin, liikenne rikoksiin, omaisuusrikoksiin, väkivaltarikoksiin ja muihin rikoksiin.

Lapsuusajan huono-osaisuus ja demografiset tiedot

Lapsuusajan huono-osaisuutta on mitattu neljällä eri muuttujalla. Valitut perhetaustatekijät kuvaavat laajasti lapsuudessa koettua matalaa sosioekonomista asemaa ja muuta huono-osaisuutta. Näitä tekijöitä ovat lapsuudessa koettu kodin ulkopuolelle sijoittaminen, vanhempien väkivaltarikollisuus, perheen saama toimeentulotuki ja vanhempien matala koulutus. Kaikki neljä lapsuuden huono-osaisuutta kuvaavaa perhetaustatekijää on muodostettu dikotomisiksi muuttujiksi tarkastelua varten. Tiedot on poimittu siltä ajalta, kun tutkimus-

väestöön kuuluva lapsi on ollut 1–12-vuotias.

Vanhempien väkivaltarikollisuutta tarkasteltiin poimimalla rikostiedot tutkimusjoukkoon kuuluvien biologisilta vanhemmilta. Vanheman väkivaltarikollisuus sai arvon 1, jos vähintään toinen vanhemmista on ollut epäiltyä väkivaltarikoksesta². Vanhempien koulutukseen liittyvä muuttuja sai arvon 1, jos kummallakaan vanhemmista ei ollut peruskoulun jälkeistä koulutusta. Vanhempien saaman toimeentulotuen osalta arvo oli 1, mikäli perhe sai toimeentulotukea sinä aikana, kun lapsi oli 1–12-vuotias. Vanhempiin liittyvien muuttujien lisäksi tarkasteluun poimittiin tietoja lasten sijoittamisesta kodin ulkopuolelle ikävuosina 1–12³, sekä tietoja siitä, kuinka moni nuorista oli ollut rikoksesta epäiltyä alle 15-vuotiaana.

Demografisista tiedoista tarkasteltiin sukupuolta ja syntyperää. Syntyperää kuvaava alkuperäisessä aineistossa neliluokkainen muuttuja muutettiin tutkimusta varten dikotomiseksi, jotta muuttujan luokat pysyivät tarpeeksi suurina. Luokat määriteltiin taustan mukaan niin, että sekä Suomessa että ulkomailla syntyneet suomalaistaustaiset muodostivat yhteisen luokan, ja sekä Suomessa että ulkomailla syntyneet ulkomaalaistaustaiset muodostivat toisen luokan. Ulkomaalaistaustaiseksi määriteltiin

2 Kaikille kohorteille ei ole täysin symmetrisiä tietoja vanhempien väkivaltarikollisuudesta, sillä aineistossa on tiedot rikosepäilyistä vuodesta 1996 lähtien..

3 Kaikille kohorteille ei ole täysin symmetristä tietoa varhaislapsuuden sijoituksista, sillä lastensuojelurekisterin tiedonkeruu alkaa vuodesta 1991.

Tilastokeskuksen (2023) luokituksen perusteella henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.⁴

Analyysit

Tutkimuksessa väkivallan perusteella muodostettuja ryhmiä verrattiin toisiinsa sekä ryhmään, johon kuuluvat eivät olleet tehneet väkivaltaa. Osuuksia vertailemalla tuotettiin kuvailevaa tietoa nuorten väkivaltarikollisuudesta, rikostekojen toistuvuudesta ja vakavuudesta, oheisrikollisuudesta sekä lapsuusajan huono-osaisuudesta. Lisäksi tarkasteltiin rikosurien kehitystä rikoslajikohtaisesti näissä ryhmissä 25-vuotiaaksi saakka. Tässä analyysissä mukana olivat vain vuosina 1986–1992 syntyneet henkilöt, sillä nuoremmista tutkimuksessa mukana olleista kohorteista ei ollut tietoa 25-vuotiaaksi saakka.

TULOKSET

Vakavan väkivallan ryhmässä (0,7 % tutkimusväestöstä) tehtiin suhteellisesti eniten rikoksia henkilöä kohden (taulukko 2). Kun kaikki ryhmän tekemät rikokset otettiin huomioon, vakavan väkivallan ryhmään kuuluvat tekivät keskimäärin 22 rikosta per henkilö. Väkivaltarikosten osalta frekvenssi (tekoa/tekijä) oli neljä rikosta henkilöä kohden. Muiden kuin väkivaltarikosten frekvenssi oli noin 19, eli vakavista väkivaltateoista epäillyt olivat epäiltynä usein myös muista kuin väkivaltarikoksista. Selvästi suurin frekvenssiluku liittyi omaisuusrikoksiin, joita vakavan väkivallan ryhmään kuuluvat tekivät keskimäärin 11 henkilöä kohden. Kokonaisuudessaan vakavan väkivallan ryhmä teki 31 % kaikista väkivaltarikoksista ja yli 18 % kaikista rikoksista. Prosenttiosuudet ovat korkeita, kun huomioi ryhmän pienen koon. Huomattavaa on, että vakavan väkivallan ryhmään kuuluvista noin 43 % oli ollut epäiltynä jostain rikoksesta jo 10–14-vuotiaana.

⁴ Ensimmäisen polven maahanmuuttajia on aineistossa vähemmän kuin väestössä todellisuudessa, koska aineisto on rajattu henkilöihin, jotka ovat olleet Suomessa vuonna 2000 ja asuneet Suomessa 1–20-vuotiaana.

Toistuvan lievän väkivallan ryhmä (0,5 % nuorista) erosi osittain vakavan väkivallan ryhmästä. Keskimäärin väkivaltatekoja oli tässäkin ryhmässä neljä henkilöä kohden. Muiden kuin väkivaltarikosten frekvenssi oli noin 10 ja kaikkien rikosten noin 14. Oheisrikollisuuden osalta tässäkin ryhmässä korostuivat omaisuusrikokset, joita oli noin viisi henkilöä kohden. Myös tässä ryhmässä oli huomattavan suuri osuus (39 %) henkilöitä, joilla oli rikosepäily jo alle 15-vuotiaana.

Satunnaisen lievän väkivallan ryhmä (3,1 %) oli edellisiä huomattavasti suurempi ja erosi niistä monilta muiltakin osin. Frekvenssilukujen perusteella ryhmässä tehtiin selvästi vähemmän rikoksia per henkilö kuin muissa väkivaltaryhmissä. Kaikkien rikosten frekvenssi oli ryhmässä viisi. Muiden kuin väkivaltarikosten frekvenssi oli neljä, ja oheisrikollisuudessa korostuivat omaisuusrikokset, joita tehtiin keskimäärin kaksi henkilöä kohden. Muihin väkivaltaryhmiin verrattuna selvästi pienempi osuus (22 %) oli ollut epäiltynä rikoksesta alle 15-vuotiaana. Suuremman kokonsa vuoksi ryhmän tekemät rikokset kattavat kuitenkin kaikista rikollisuudesta 19 %.

Valtaosa nuorista kuului neljänteen ryhmään (96 %) eli ei ollut osallistunut yhteenkään väkivaltarikokseen 15–20-vuotiaana. Keskimäärin rikoksia oli vain noin 0,5 tekoa henkilöä kohden, eli mukana oli myös runsaasti sellaisia nuoria, jotka eivät olleet epäiltynä mistään rikoksesta. Ryhmästä noin 23 % oli ollut epäiltynä jostakin rikoksesta 15–20-vuotiaana, ja alle 5 % oli ollut epäiltynä alle 15-vuotiaana. Suuren kokonsa vuoksi ryhmä kuitenkin vastasi hieman yli puolesta kaikista ei väkivaltaan liittyvästä rikollisuudesta.

Taulukossa 3 on kuvattuna tutkimusväestön lapsuudenaikaisia (1–12-v.) perhetaustatekijöitä sekä sukupuoli- ja syntyperäjakauma. Vakavista väkivaltarikoksista epäillyistä nuorista useamman kuin joka neljännen ja toistuvasti lievistä teoista epäillyistä lähes yhtä monen vanhempi oli ollut epäiltynä väkival-

Taulukko 2. Rikosten suhteellinen ja määrällinen jakautuminen väkivaltarikoskategorioiden mukaisesti (N = 733 571).

Rikoskategoria					
	1 Vakava	2 Toistuva	3 Satunnainen	4 Ei väkivaltaa	Koko väestö
Vakavat väkivaltarikokset (%)	100	0,0	0,0	0,0	8134 kpl (100 %)
Lievät väkivaltarikokset (%)	20,7	28,7	50,6	0,0	53876 kpl (100 %)
Väkivaltarikokset yhteensä (%)	31,1	24,9	44,0	0,0	62010 kpl (100 %)
Omaisuusrikokset (%)	25,5	8,3	18,6	47,6	211092 kpl (100 %)
Liikenne-rikokset (%)	8,8	4,2	12,2	74,8	225652 kpl (100 %)
Huume- ja alkoholirikokset (%)	20,9	6,1	18,1	54,9	30733 kpl (100 %)
Muut kuin väkivaltarikokset yht. (%)	16,9	6,4	15,9	60,8	567054 kpl (100 %)
Kaikki rikokset yhteensä (%)	18,3	8,3	18,6	54,8	629064 kpl (100 %)
Rikosten frekvenssi (tekoja/tekijä)					
Vakavat väkivaltarikokset	1,6	0	0	0	0,01
Lievät väkivaltarikokset	2,2	4,2	1,2	0	0,07
Väkivaltarikokset yhteensä	3,8	4,2	1,2	0	0,08
Omaisuusrikokset	10,5	4,8	1,8	0,1	0,3
Liikenne-rikokset	3,9	2,6	1,2	0,2	0,3
Huume- ja alkoholirikokset	1,2	0,5	0,2	0,0	0,04
Muut kuin väkivaltarikokset yhteensä	18,6	10,1	4,0	0,5	0,8
Kaikkien rikosten frekvenssi	22,4	14,2	5,2	0,5	0,9
Rikosten prevalenssi					
Vähintään yksi rikosteko (%)	100,0	100,0	100,0	22,8	26,1
Rikos alle 15 v (%)	42,8	39,2	22,3	4,8	5,8
N (%)	5137 (0,7 %)	3657 (0,5 %)	22445 (3,1 %)	702332 (95,7 %)	733571 (100 %)

tarikoksesta nuoren lapsuusaikana. Muissa ryhmissä osuus oli selvästi pienempi. Myös muiden perhetaustatekijöiden osalta vakavan ja toistuvan väkivallan ryhmät erottuivat muista ryhmistä. Näissä ryhmissä oli eniten nuoria, joiden vanhemmat eivät olleet koulutautuneet peruskoulun jälkeen. Vanhempien saaman toimeentulotuen osuus oli lähes yhtä korkea sekä vakavan (74 %) että toistuvan (70 %) väkivallan ryhmissä. Lapsuusaikana kodin ulkopuolelle sijoitettujen osuus sen sijaan oli melko pieni kaikissa ryhmissä, mutta vakavan väkivallan ryhmä erottui joukosta korkeammalla prosenttiosuudella (15 %). Pojat olivat hyvin selkeästi yliedustettuina kaikissa väkivaltaryhmissä. Myös ulkomaalaistaustaiset olivat väestöön nähden yliedustettuina väkivaltaryhmissä, mutta ulkomaalaistaustaisten osuus kaikissa väkivaltaa tehneissä ryhmissä oli varsin pieni (1,4–2,4 %).

Kuviossa 1 on esitetty rikosurien kehitys ikävälillä 10–25 rikoslajikohtaisesti syntymäkohorttien 1986–1992 osalta. Vakavan ja toistuvan väkivallan ryhmissä prevalenssi on jokaisen rikoslajin kohdalla huomattavasti korkeampi kuin muissa ryhmissä. Korkeimmillaan prevalenssi oli vakavan väkivallan ryhmässä väkivaltarikollisuudessa 19 vuoden iässä (40 %) ja samoin toistuvan väkivallan ryhmässä, jossa prevalenssi oli vielä korkeampi (50 %).

Väkivaltarikosten lisäksi varsinkin liikenne- ja omaisuusrikosten osalta osuudet ovat reilusti muita ryhmiä suurempia. Vakavan ja toistuvan väkivallan ryhmät olivat monilta osin hyvin samankaltaisia keskenään, mutta huumausaine- ja alkoholirikoksissa prevalenssi on selkeästi korkeampi vakavan väkivallan ryhmässä. Iän suhteen rikollisuuden prevalenssi on korkeimmillaan rikoslajista riippumatta vähän ennen ikävuotta 20, jonka jälkeen käyrät kääntyvät laskuun jokaisen rikoslajin kohdalla ja pääsääntöisesti myös kaikissa rikosryhmissä.

POHDINTA

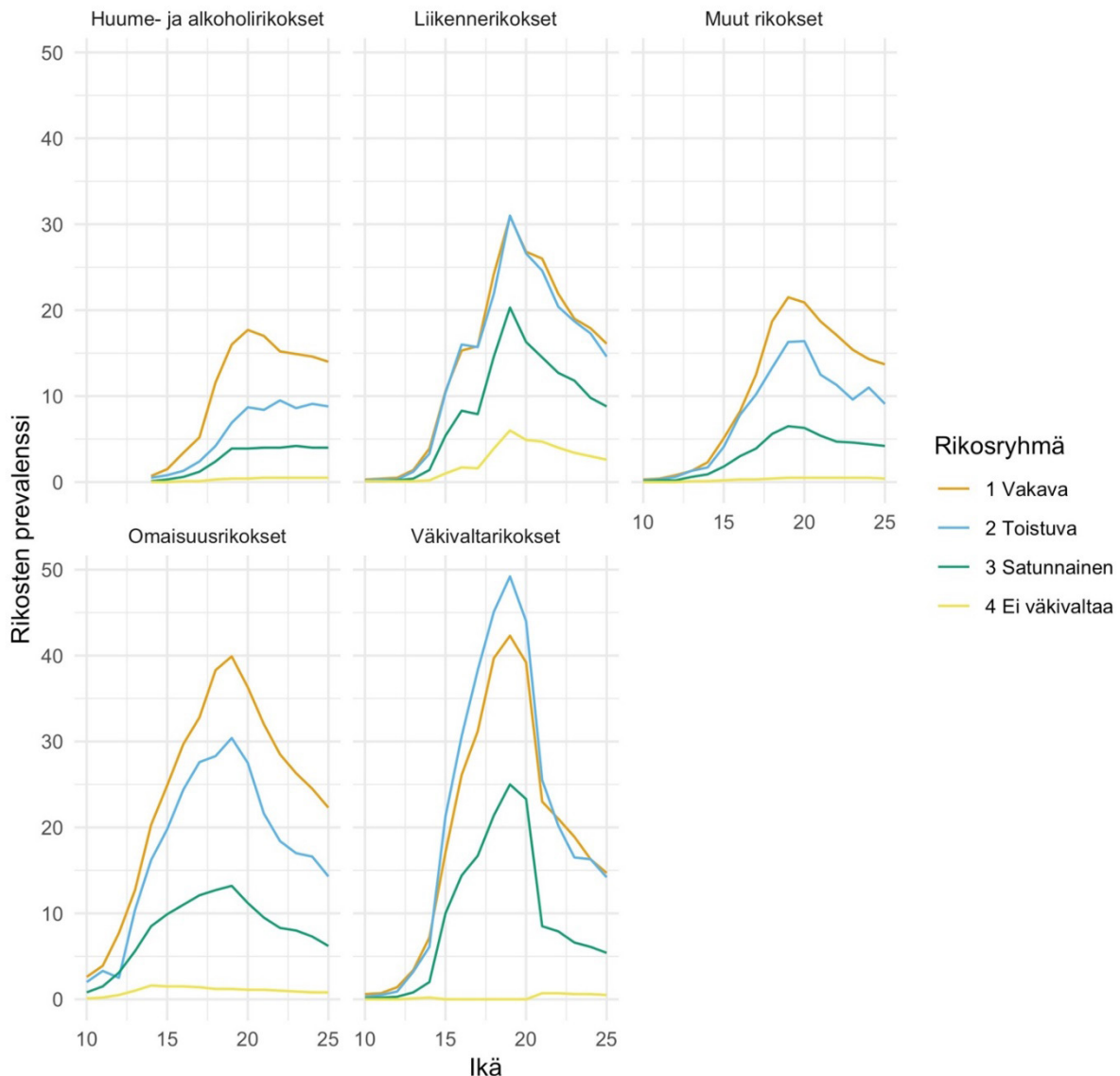
Tässä tutkimuksessa osoitettiin, että vakavasta väkivallasta ja toistuvasta lievästä väkivallasta epäillyt nuoret ovat oheisrikollisuuden ja perhetaustatekijöiden suhteen melko samankaltaisia ryhmiä. Tulosten perusteella vain pieni osa nuorista on ollut epäiltynä vakavasta väkivaltarikoksesta tai monista lievästä väkivaltarikoksista. Näissä ryhmissä tehtiin kuitenkin henkilömäärään suhteutettuna eniten rikoksia. Vakavan väkivallan ryhmässä oli kaikkein korkein tehtyjen rikosten määrä henkilöä kohden, myös muissa kuin väkivaltarikoksissa, joten vakavista väkivaltarikoksista epäillyt nuoret olivat epäiltynä paljon myös muissa rikoksissa. Havainnot sopivat yhteen Snyderin (1998) ja Farringtonin (1998) tutkimusten kanssa siitä, että väkivaltarikolliset eivät näyttäisi erikoistuneen väkivaltaisiin tekoihin, vaan he tekevät laajasti myös monia muita rikoksia. Toistuvan lievän väkivallan ryhmässä rikosepäilyjen määrä henkilöä kohden oli hieman vakavan väkivallan ryhmää pienempi, mutta molemmissa ryhmissä huomattava osuus nuorista oli ollut rikoksesta epäiltynä jo alle 15-vuotiaana.

Myös lapsuusajan huono-osaisuutta kuvaavien muuttujien osalta vakavan ja toistuvan väkivallan ryhmät olivat keskenään samankaltaisia. Näissä ryhmissä lapsuusajan huono-osaisuus oli yleisempää kuin muilla nuorilla. Vakavan ja toistuvan väkivallan ryhmissä myös rikosurien kehitys näyttäisi olevan hieman erilaista verrattuna muihin nuoriin, sillä myös muu kuin väkivaltarikollisuus oli korkeampaa iästä riippumatta. Rikosurien kehitys oli kuitenkin kaikissa ryhmissä samansuuntaista, sillä rikollisuus kasvoi kaikissa rikoslajeissa aina 18–20 ikävuoteen saakka, jonka jälkeen se kääntyi laskuun. Pojat olivat yliedustettuina kaikissa väkivaltarikollisuuden ryhmissä, ja myös ulkomaalaistaustaisten osuus oli väestön osuuteen nähden ylikorostunut.

Satunnaisesti lievästä väkivallasta epäiltyjen joukko oli huomattavasti suurempi kuin kaksi

Taulukko 3. Lapsuuden huono-osaisuutta kuvaavien tekijöiden, sukupuolen ja syntyperän jakaumat aineistossa rikoskategorioittain (N = 733 571).

		Rikoskategoria				
		1 Vakava	2 Toistuva	3 Satunnainen	4 Ei väkivaltaa	Yhteensä
		(N = 5137)	(N = 3657)	(N = 22445)	(N = 702332)	(N=733 571)
Perhetaustatekijät		%	%	%	%	%
Vanhemman väkivaltarikollisuus	kyllä	27,0	23,6	15,9	5,4	6,0
	ei	73,0	76,4	84,1	94,6	94,0
Vanhempien matala koulutus	kyllä	22,5	17,6	13,2	5,8	6,2
	ei	77,5	82,4	86,8	94,2	93,8
Vanhempien toimeentulotuki	kyllä	73,6	70,4	58,4	32,0	33,3
	ei	26,4	29,6	41,6	68,0	66,7
Sijoitettu kodin ulkopuolelle	kyllä	15,7	10,5	6,6	1,8	2,0
	ei	84,3	89,6	93,4	98,2	98,0
Demografiset muuttujat						
Sukupuoli	mies	82,8	81,5	71,7	50,1	51,2
	nainen	17,2	18,5	28,3	49,9	48,8
Syntyperä	suomi	97,6	98,1	98,6	99,2	99,2
	muu	2,4	1,9	1,4	0,8	0,8

Kuvio 1. Ikä-rikoskäyrät eri rikoslajien osalta 10–25-vuotiaana (N=433 279).

muuta väkivaltaryhmää, eli useat väkivaltarikoksista epäillyt nuoret eivät päädy tekemään toistuvaa tai vakavaa väkivaltaa nuoruudessaan. Havainto on yhteneväinen aiempien tutkimustulosten kanssa, joiden mukaan moni väkivaltarikoksen tehneistä nuorista päätyy tekemään vain yhden väkivaltaisen teon (Piquero ym., 2012). Satunnaisen lievän väkivallan ryhmässä myös muiden kuin väkivaltarikosten määrä henkilöä kohden oli pienempi kuin muissa väkivaltaryhmissä. Näin ollen satunnaisesti lievistä teoista epäillyt olivat epäiltyinä myös kaikista rikosteista yleisesti

ottaen harvemmin kuin vakavan tai toistuvan lievän väkivallan ryhmien nuoret. Tämäkin havainto on yhteneväinen aikaisemman tutkimuksen kanssa: väkivaltarikosten todennäköisyys kasvaa rikosaktiivisuuden kasvaessa (Piquero ym. 2005). Kokonaisuudessaan väkivaltarikoksia tehneiden osuus nuorista on pieni (4 %), mutta on huomionarvoista, että neljäsosa nuorista on ollut epäiltyinä jostakin rikoksesta, mikä viittaa rikollisuuden olevan kohtalaisen yleistä.

Vahvuudet ja rajoitukset

Rekisteriaineisto sisältää vain poliisin tietoon tulleen rikollisuuden, jolloin piilorikollisuuden osaa ei voida tutkimuksessa tavoittaa. Koska varsinkin lievemmissä rikoksissa piilorikollisuuden määrä on suuri (Kaakinen & Näsi, 2021c, 188), osa teoista jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Vakavammat teot tulevat kuitenkin todennäköisemmin viranomaisten tietoon esimerkiksi vammojen vaatiman sairaalahoidon vuoksi. Henkirikoksissa piilorikollisuuden osuus on erittäin pieni ja esimerkiksi murhia jää Suomessa harvoin selvittämättä (Lehti, 2020, 41). Laajan rekisteriaineiston voidaan näin ollen sanoa olevan hyvä tietolähde vakavan väkivaltarikollisuuden tarkasteluun. On kuitenkin huomioitava, ettei kaikille kohorteille ole aineistoon liittyvien rajoitteiden vuoksi saatavilla symmetrisesti tietoja vanhempien väkivaltarikollisuudesta tai lapsuudenaikaisista sijoituksista kodin ulkopuolelle.

Luokittelu lieviin ja vakaviin väkivaltatekoihin on olennaista tutkimuskysymyksen kannalta, sillä tarkoituksena oli ottaa kantaa tekojen vakavuuteen ja tarkastella vakavan väkivallan tekijöiden joukkoa erillään lieviä tekoja tehneistä. Kuitenkaan se, miten teot tulisi luokitella vakaviin ja lieviin, ei ole täysin yksiselitteistä. Tutkimuksessa on käytetty edellä esiteltyä Tilastokeskuksen prioriteettikoodistoa ja minimi- ja maksimirangaistuksia luokittelemaan tekoja vakavuuden mukaan. On kuitenkin selvää, että luokittelu on pitänyt toteuttaa osin tutkijoiden omaa harkintaa käyttämällä, sillä vankeusrangaistusten pituudet vaihtelevat eikä prioriteettikoodistossa ole selvää rajaa lievien ja vakavien tekojen välillä.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhteenvedona voidaan todeta, että vain pieni osa nuorista on epäiltyinä vakavasta väkivaltarikoksesta tai toistuvasti lievistä väkivaltateoista. Näissä ryhmissä tehdään kuitenkin henkilömäärään suhteutettuna eniten rikoksia, ja väkivaltaisten nuorten rikosurat sisältävät

myös laajasti erilaisia ei väkivaltaisia rikos- tekoja. Heidän lapsuutensa näyttäytyy lisäksi huono-osaisempana kuin muiden nuorten.

Nuoret ovat epäiltyinä väkivaltarikoksista vanhempia ikäryhmiä useammin. He joutuvat myös aikuisia useammin väkivaltarikosten uhriksi sekä poliisin tietoon tulleiden rikosten että uhritutkimusten perusteella. (Näsi & Koltola, 2021, 41–45.) Näin ollen nuorten väkivaltarikollisuuden ja väkivaltarikosten teonpiirteiden tutkimus on myös jatkossa tärkeää etenkin väkivaltarikollisuuden vähentämisen ja ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Erityisesti väkivaltarikollisuuden ylisukupolvisen kierteen ajallista muutosta olisi hyödyllistä tutkia. Koska nuorten väkivalta on yhteiskuntaa kuormittava ongelma niin Suomessa kuin maailmallakin, väkivallan vähentämiseen tähtääviä interventioita tulee suunnata erityisesti vakavia ja toistuvia tekoja tekeviin nuoriin.

KIRJALLISUUS

- Danielsson, P. (2022). *Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa*. Helsinki: Keskusrikospoliisi, Tiedusteluosasto. <https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222> (luettu 11.5.2022).
- Elonheimo, H. (2014). Evidence for the crime drop: Survey findings from two Finnish cities between 1992 and 2013. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 15(2), 209–217. <https://doi.org/10.1080/14043858.2014.939458>.
- Elonheimo, H., Sourander, A., Niemelä, S., Nuutila, A.-M., Helenius, H., Sillanmäki, L., Ristikari, T., & Parkkola, K. (2009). Psychosocial correlates of police-registered youth crime. A Finnish population-based study. *Nordic Journal of Psychiatry*, 63(4), 292–300. <https://doi.org/10.1080/08039480902727058>.
- Falk, Ö., Wallinius, M., Lundström, S., Frisell, T., Anckarsäter, H., & Kerekes, N. (2014). The 1 % of the population accountable for 63 % of all violent crime convictions. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 49(4), 559–571. <https://doi.org/10.1007/s00127-013-0783-y>.
- Farrington, D. B. (1998). Predictors, Causes, and Correlates of Male Youth Violence. *Crime and Justice*, 24, 421–475. <https://doi.org/10.1086/449284>.
- Haapakangas, K. (2020). Nuorten rikollisuus on laskussa – mutta pieni joukko nuorista tekee yhä enemmän ja vakavampia rikoksia. *Tieto & Trendit*. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/nuorten-rikollisuus-on-laskussa-mutta-pieni-joukko-nuorista-tekee-yha-enemman-ja-vakavampia-rikoksia/> (luettu 5.1.2022).
- Hay, C., Fortson, E. N., Hollist, D. R., Altheimer, I., & Schaible, L. M. (2007). Compounded Risk: The Implications for Delinquency of Coming from a Poor Family that Lives in a Poor Community. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(5), 593–605. <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9175-5>.
- Kaakinen, M., & Näsi, M. (2021a). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020*. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/326622>.
- Kaakinen, M., & Näsi, M. (2021b). Nuorisoriikollisuuden esiintyvyys ja tekomäärät Suomessa 1995–2020. *Kriminologia*, 1(1), 5–19. <https://doi.org/10.54332/krim.109017>.
- Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021c) Nuorisoriikollisuus. Teoksessa Kolttola, Ilari (toim.) *Rikollisuustilanne 2020. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Katsauksia 49/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/337259>.
- Knaappila, N., Marttunen, M., Fröjd, S., Lindberg, N., & Kaltiala-Heino, R. (2019). Changes in delinquency according to socioeconomic status among Finnish adolescents from 2000 to 2015. *Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology*, 7, 52–59. <https://doi.org/10.21307/sjcapp-2019-008>.
- Kuula, T., & Marttunen, M. (2009). *Laitoksessa rikosten vuoksi. Selvitys alaikäisenä vastentahtoisesti huostaan otetuista*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos & Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Kääriälä, A., & Gyllenberg, D., Sund, R., Pekkarinen, E., Keski-Säntti, M., & Ristikari, T., Heino, T. & Sourander, A. (2022). The association between treated psychiatric and neurodevelopmental disorders and out-of-home care among Finnish children born in 1997. *European*

- Journal of Child & Adolescent Psychiatry* 31, 1789–1798. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01819-1>
- Lehti, M. (2020). *Henkirikoskatsaus 2020*. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/319479>.
- Moffitt, T. E. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100(4), 674–701.
- Näsi, M. & Koltto, I. A. (2021). Pahoinpitely- ja ryöstörikokset. Teoksessa Koltto, I. A. (toim.) *Rikollisuustilanne 2020: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Katsauksia 49/2021. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/337259>.
- Piquero, A. R., MacDonald, J., Dobrin, A., Daigle, L. E., & Cullen, F. T. (2005). Self-Control, Violent Offending, and Homicide Victimization: Assessing the General Theory of Crime. *Journal of Quantitative Criminology*, 21(1), 55–71. <https://doi.org/10.1007/s10940-004-1787-2>.
- Piquero, A. R., Jennings, W. G., & Barnes, J. C. (2012). Violence in criminal careers: A review of the literature from a developmental life-course perspective. *Aggression and Violent Behavior*, 17(3), 171–179. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.02.008>.
- Pitkänen, J., Aaltonen, M., Suonpää, K., Heiskanen, L. & Martikainen, P. (2022). Nuorisoriikollisuuden esiintyvyyden ja kasautumisen muutokset syntymäkohorteissa 1986–2000. *Yhteiskuntapolitiikka*, 87(5–6) 475–490. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022112466751>.
- Rikoslaki (39/1889)
- Ristikari, T., Keski-Säntti, M., Sutela, E., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Pekkarinen, E., Kääriälä, A., Aaltonen, M., Huotari, T., Merikukka, M., Salo, J., Juutinen, A., Pesonen-Smith, A., & Gissler, M. (2018). *Suomi lasten kasvu ympäristönä: Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-152-2>.
- Sivertsson, F., Nilsson, A., & Bäckman, O. (2021). Participation and Frequency in Criminal Convictions across 25 Successive Birth Cohorts: Collectivity, Polarization, or Convergence? *Justice Quarterly*, 38(6), 995–1018. <https://doi.org/10.1080/07418825.2019.1699941>.
- Snyder, H. N. (1998). Serious, violent, and chronic juvenile offenders – An assessment of the extent of and trends in officially recognized serious criminal behavior in a delinquent population. In R. Loeber & D.P. Farrington (Eds.), *Serious and violent juvenile offenders: Risk factors and successful intervention*, 428–444. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- THL. (2021). Lastensuojelu. *Laatuselosteet*. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/aineistot-ja-palvelut/tilastojen-laatu-ja-periaatteet/laatuselosteet/lastensuojelu> (luettu 18.1.2022).
- Tilastokeskus. (2022a). FOLK perustieto—Aineistokuvaus. *Taika-tutkimusaineistokatalogi*. https://taika.stat.fi/fi/aineistokuvaus.html#!?dataid=FOLK_19872020_jua_perus22_001.xml (luettu 4.2.2022).
- Tilastokeskus. (2022b). *Rikos- ja pakkokeinotilasto*. <https://www.stat.fi/tilasto/rpk> (luettu 3.2.2022).
- Tilastokeskus. (2022c). *FOLK-henkilöaineiston tulotietomoduuli*. <https://aineistokatalogi.fi/catalog/studies/a6946178-3c4d-432e-b4bd-7b32b80932af/datasets/56e66d05-18fd-4aa2-9c91-e64032edb605> (luettu 5.2.2022).
- Tilastokeskus. (2022d). *Rikosnimikkeistö 2015. Henkilöluokitukset*. <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/rikkokset/>

ENGLISH SUMMARY

Laura Heiskanen, Mikko Aaltonen, Joonas Pitkänen, Karoliina Suonpää, Pekka Martikainen: Serious youth violence – family background, other criminality and criminal careers in Finnish register data

Severe and frequent violent behavior tends to accumulate within a small number of people. This sub-population has been poorly studied in Finland. This study examined whether young persons suspected of severe violence differ from those suspected of less serious violence or from other youth. The study is based on register data on all children born in Finland between 1986 and 1997 (N=733571) and residing in Finland in the year 2000 and examines crimes reported to the police at the age of 15–20. In addition to the number and severity of violent crimes, the prevalence of other crime, childhood social background characteristics and development of criminal careers were examined.

Comparison of groups defined according to seriousness and frequency of violence showed that very few (1%) young persons were suspected of severe violent crimes or frequent less serious acts of violence. However, these adolescents were criminally active and had higher relative rates both violent and other crimes compared with those suspected only of infrequent violence or not suspected of violence. The results show that youth who are suspected of serious and frequent violence often have experienced different forms of childhood disadvantage. Prevention of violence would benefit from early identification of and support to young people committing serious violence.

Keywords: youth crime – youth violence – childhood disadvantage